

TTK'NA GÖRE İŞLETME ORTAKLIK VE ŞİRKETLER

1. Bireysel İşletmeler :

Bireysel işletmeler, tüzel kişiliği bulunmayan ve ortakların üçüncü kişilere karşı tüm mal varlığı ile sorumlu olduğu bir girişim türüdür. İşletme sahibinin finansal kaynakları sınırlı olduğu için büyüme ancak yeni bir ortağın alınması ile mümkündür. Bireysel girişim, bankalara karşı tüm mal varlıkları ile sorumlu olması nedeniyle, çoğu kez kolayca kredi alma, böylece finansal kaynakları artırma olanaklarına da sahiptir.

Bireysel girişimde, kuruluş için yazılı bir sözleşmeye gerek duyulmadığı gibi belirli bir sermaye tabanı da aranmaz. Ancak uygulamada yapılan işin niteliğine göre ortalama bir öz sermayenin konulmuş olması gerekir. Ne var ki, konulan bu sermayenin her an geri alınması mümkündür, bu yönüyle oldukça esnek bir yapıya sahiptir. Girişim sahibi, gizli bir ortağı olsa bile, finansal kararları tek başına alır, ancak ortaya çıkacak riski de yine kendisi üstlenir. Finansman olanakları ve sorumlulukları toplam sermayesi ile sınırlı olması ve her şey den önce işletmenin kaderinin tek kişiye bağlı olması nedeniyle, bazı hesapsız kararlara yol açabilir.

2. Sıradan Ortaklık :

Sıradan (adi) ortaklık, borçlar Kanunu'ndaki düzenlemelere göre kurulan ve ortaklardan birinin ticaret siciline kayıtlı olduğu bir geçici ortaklık biçimidir. İş ilişkileri firmada ifade edilmediği gibi ticaret siciline de kaydedilmeyebilir. Belirli şekil şartlarına uyulmadan oluşturulan ortaklık daha çok geçici işlerin ya da projelerin gerçekleştirilmesi durumunda kullanılmaktadır.

Sıradan şirkette gizli ortağın etki alanı, genellikle faaliyetin kontrolü ile sınırlar ve yönetime katılmadığı gibi temsil yetkisi de yoktur. Belirli bir pay kararlaştırılmamışsa diğer ortağın yanı sıra gizli ortak, uygun bir kâr payı alır, ancak çoğu kez zarara katılmaz. Ayrıca temsil yetkisi olmadığından üçüncü kişilere karşı sorumlu değildir.

Ülkemizde bir girişimin adi şirket sayılması için gerekli koşul, iki ya da daha fazla kimsenin bir araya gelerek sermaye ve mallarını birleştirmeleridir. Bu şirketler ortaklaşa yönetilir, kar-zararın dağıtımı çoğu kez sözleşme ile belirlenir. Batılı ülkelerde yaygın olarak görülen adi şirketler, son zamanlarda daha çok profesyonelce kurulup amacına ulaştıktan sonra dağılma eğilimindedir. Güçlü sermayeye sahip ortaklar özellikle finansal yapıları zayıf orta boy işletmeleri fonlar şirket amacına ulaştıktan sonra önemli bir kâr payı alarak ayrılır.

3. Kollektif Şirket :

Alacaklara karşı sınırsız sorumlu ortaklardan oluşan kollektif şirket kuruluş sözleşmesi düzenlemek, ticaret siciline kaydolmak ve faaliyete başlama iznini almak zorundadır.

Kural olarak ortakların her birinin şirketi yönetme hakkı ve görevi olmakla birlikte sözleşme ya da çoğunluk kararı ile yönetim işleri ortaklardan biri, birkaçı ya da tamamına verilebilir. Ortakların bir görev bölümü yapmalarından yanadır.

Yönetim ile görevli ortak işleriyle ilgili olarak, dönem sonunda ortakların şirkete koydukları para ya da diğer değerlerle orantılı olarak kar paylarını dağıtırlar. Kara katılmadığı gibi zarara katılmak da esastır. Sözleşmede aksi öngörülmemişse her ortak kar ya da zarardan eşit oranda pay alır. Ancak ortakların bir bölümünün, yalnızca kara katılacağı, zarara katılmayacağı sözleşme ile kararlaştırılabilir. Aralarında iyi bir iş bölümü yapan ortakların farklı alanlarda bilgi ve deneyime sahip oldukları oranda,

başarı şansları artar. İyi bir koordinasyon ve iletişim sağlayan ortaklar ayrıca kredi kurumlarından borçlanma olanağını da sağlarlar.

4. Komandit Şirket :

Komandit şirket alacaklılarına karşı ortaklardan bir ya da birkaçının sorumluluğu sınırsız, diğer ortak ya da ortakların sorumluluğu belirli bir sermaye ile sınırlıdır. Komandit şirket, uygulamada adi komandit ve sermayesi paylara bölünmüş komandit ortaklık olarak yer alır. Ortaklar arasında dayanışma ve bireysel niteliklerin başarı için gerekli olduğu durumlarda bu şirket tercih edilebilir.

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin, adi komandit şirketten tek farkı sınırlı sorumlu ortaklar olarak bir ya da birkaç kişinin daha yer almasıdır. Adi komandit şirkette komanditer ortakların payları limited şirkette olduğu gibi yalnızca sözleşmede yer almakta, ayrıca sermayeye karşılık herhangi bir pay senedi verilmemektedir. Sorumlulukları sınırsız olan ortak <komandite>, sınırlı olan ortaklar ise <komanditer> olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca komandite ortakların gerçek kişi olmaları gerektiği ve tüzel kişilerin ancak komanditer ortak olabileceği de belirtilmelidir.

Uygulamada komandit şirket tipi, genellikle komandite ortağın işin gerektirdiği sermayeyi yalnız başına sağlayamadığı durumlarda tercih edilir ve böylece komanditer ortak öz sermaye temelini genişletme fonksiyonunu üstlenmiş olur.

Hisseli komandit şirketlerde komanditer ortağın kar payının ticari bir işletmenin bilançosuna dahil olması halinde, söz konusu paylar ticari kazançtan indirilirken, adi komandit şirketlerde komanditer ortağın kar payı üzerinden kurumlar ve gelir vergisi ödenmediğinden bu kar payları ticari kazançtan indirilemez, diğer gelirlerle birlikte vergilendirilir.

5. Limited Şirket :

Kişisel şirketlerin tersine sermaye şirketleri, özel hukuki düzenlemelere tabidir. 6102 sayılı yeni TTK ile Limited Şirketlerin özellikleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Gerçek veya tüzel kişi tek ortaklı olarak kurulabilirler.
Ortak sayısı en fazla 50 olabilir. Şirket esas sözleşmesi yazılı olarak yapılır, ortaklarca imzalanır. Kuruluş aşamasında Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın iznine tabi değildir.
- Limited şirketler; sigorta aracılık hizmetlerinde bulunabilir ancak bankacılık ve sigortacılık yapamaz, finansman, faktöring, finansal kiralama alanında faaliyet gösteremezler.
- Kuruluş sermayesi en az 10.000 TL olarak belirlenmiştir. Kuruluş aşamasında, sermayenin ¼'ünün bankada bloke edilme zorunluluğu vardır. Kalan tutar 24 ay içinde ödenir. Bir pay 25 TL'den az olamaz. Ancak şirketin durumunun iyileştirilmesi amacıyla 25 TL'nin altında pay çıkartılabilir.
- Yönetim Kurulu Üyeleri, şirketin mal varlığından tahsil edilemeyen kamu alacağından tüm mal varlıkları ile sorumludur.
- Şirketin hisse satışından elde edilen kazanç değer artış kazancı olarak gelir vergisine tabidir.
- Şirket hisse devirleri genel kurul onayına bağlı ve hisselerin devri noter onayı ile yapılır. Genel kurul 'da onaylanan hisse devirlerinin ticaret siciline onaylatılması zorunludur.
- Hamiline pay senedi bastıramaz. Nama yazılı pay senedi bastırabilir. Ancak bu sadece ortaklığın ispatı için kullanılabilir.
- Limited şirketler halka açılmazlar.

- Ortaklar ve onlara yakın kişilerin şirkete verdikleri ve öz kaynakların yerini tutan alacaklar, diğer tüm borçlar ödendikten sonra geri ödenir.
- Şirket sözleşmesi, esas sermayenin <üçte ikisini> temsil eden genel kurul kararı ile değiştirilebilir.
- Genel kurul müdürler tarafından toplantıya çağırılır. Olağan genel kurul toplantısı, her yıl hesap döneminin sona ermesinden itibaren üç ay içinde yapılır.
- Yıllık faaliyet raporu ilgili olduğu hesap döneminin bitimini izleyen iki ay içinde hazırlanır. Sadece Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen limited şirketler bağımsız denetime tabidir. Bu belirlemelerin dışında kalan şirketler denetime tabi değildir.
- Ortaklar şirketten ve müdürden tahsil olanağı bulunmayan vergi borçlarından sermayeleri oranında doğrudan doğruya sorumludurlar. Sorumluluk müteselsil değil müşterek sorumludurlar. Her ortak borcun tamamı için değil, sadece hissesi oranındaki kısım için takip edilir. Ancak, sigorta primi borçlarından her ortak ortaklık payına bakılmadan borcun bütününden müteselsil sorumludur.

Genel Kurul

Anonim şirketler, öteden beri genel kurul toplantılarına tabi iken, yeni kanun ile bu şirketlere de yeni yükümlülükler getirilmiştir. Limited şirketlerde ise, eskiden 20'den fazla ortağı olanlar genel kurul yapmak zorunda iken, yeni kanun ile tüm limited şirketlerin genel kurul toplantısı yapması istenmektedir.

Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun 40.maddesinde, anonim şirketlerin olağan genel kurulları 617.maddesinde ise limited şirketlerin olağan genel kurullarının her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapılması zorunludur. Olağanüstü genel kurullar ise, ihtiyaç duyulması halinde yapılır. Genel kurul sonuçlarının anonim şirketlerde ticaret siciline tescili gereklidir. Limited şirketlerde ise, gündemde daha önce tescili zorunlu konuların (ana sözleşme değişikliği, hisse devri vs.) olması halinde bunların tescili gerekli olup, bunun dışındaki genel kurulların tesciline ilişkin açıklayıcı bir düzenleme yoktur.

Ayrıca genel kurulun yetkileri genişlettilererek bu yetkiler şirket sözleşmesinde öngöröldükleri takdirde devredilemez şekilde belirlenmiştir. Tek ortaklı limited şirketlerde, bu ortak genel kurulun tüm yetkilerine sahiptir. Tek ortağın genel kurul sıfatıyla alacağı kararların geçerlilik kazanabilmesi için yazılı olması şarttır.

Denetim

Anonim şirketlerin denetçiye ve işlem denetçileriyle denetime ve özel denetime ilişkin hükümleri limited şirketlere de uygulanır. (m.635) Bu düzenleme ile denetim açısından limited şirketlerde yeni bir dönem başlıyor. Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda limited şirketler de denetime tabidir. Seçilecek denetçiler şirketin resmi defter kayıtlarını ve finansal raporlarını hazırlayan mali müşavirden ayrıdır. Denetçi, ancak ortakları, yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir ünvanını taşıyan bir bağımsız denetleme kuruluşu olabilir. Orta ve küçük ölçekli anonim şirketler, bir veya birden fazla yeminli mali müşaviri veya serbest muhasebeci mali müşaviri denetçi olarak seçebilirler.

6. Anonim Şirketler :

Limited şirketlerde olduğu gibi anonim şirketlerin sermayesi de paylara bölünür. Yalnız anonim şirketlerdeki özellik, payların kıymetli evrak hukuku açısından küçük paylara bölünmesi, böylece borsalarda ya da örgütlenmemiş sermaye piyasalarında kolayca el değiştirmesidir. Öte yandan sağlam olmayan kuruluşları önlemek için kuruluş formaliteleri biraz daha ağırlaştırılmıştır.

Kuruluş için gerekli asgari sermaye 50.000 TL'dir. Anonim şirketlerin kuruluş işlemleri aşağıdaki aşamalardan geçmektedir:

- Şirket sözleşmesinin düzenlenmesi,
- Esas sermayenin hazırlanması,
- Organların oluşturulması,
- Taahhüt edilen esas sermayenin en az ¼'ünün ödenmesi,
- Şirketin ticaret siciline kaydedilmesi, yayınlanması ve vergi dairesine kaydedilmesi.

Anonim şirketlerin kuruluşunda sermayenin nakit olarak konması öngörülmüştür. Bununla birlikte, pay senetlerinin kısmen ya da tamamen şirkete devredilen maddi ya da maddi olmayan mallar karşılığında çıkarılması olanaklıdır.

Anonim şirketler pay senedi sahiplerine aşağıdaki hakları sağlar:

- Yönetim kuruluna üyelik hakkı,
- Oy kullanma hakkı,
- İptal davası açma hakkı,
- Kardan pay alma hakkı ve
- Tasfiye sonuçlarına katılma hakkı.

Yukarıdaki avantajlar anonim şirketlerin, giderek yaygınlaşmasına yol açmaktadır. Ayrıca pay senetlerinin borsalarda kolayca el değiştirmesi yatırımcıların söz konusu şirket türüne ilgisini artırmıştır. Böylece, bu tür şirketlerin büyümeleri ve sermaye tabanını genişletmeleri kolaylaşmaktadır. Öte yandan ortaklarının sorumluluklarının şirketteki sermayeleri ile sınırlı olmasına karşın, diğer şirket türlerine oranla daha uygun koşullarda borçlanma olanağı sağlamaktadır. Zira bu tür kuruluşlar, faaliyetleri hakkında en rahat bilgi alınacak şirketlerdir. Bir bölümü, finansal tablolarını kamuoyunun bilgisine sunmak zorundadır. Ayrıca bütün şirketlerde işlevsel açıdan modern bir yönetimin uygulanması büyüme, gelişme ve rasyonel karar almaya uygun bir ortam oluşturur.

Ortak sayısı 250'den fazla olan halka açık anonim şirketler, TTK'nun yanı sıra halka hisse senetleri arz eden şirketler olarak Sermaye Piyasası Kanunu'na da tabidirler. Bu şirketlerin yatırımcılar tarafından ilgi görebilmeleri açısından karlılık, likidite ve güvence faktörlerine önem vermeleri gerekir. Bu yüzden söz konusu şirketlerin faaliyetleri Sermaye Piyasası Kurulu'nca yakından izlenmektedir. Kurul, gerekli gördüğünde ayrıca bu şirketleri Maliye Bakanlığı'na da denetletebilir.

- Gerçek veya tüzel kişi tek ortaklı kurulabilirler. Ortak sayısında sınırlama yoktur. Şirket esas sözleşmesi yazılı olarak yapılır, ortaklarca imzalanır. Bazı istisnalar hariç kuruluş aşamasında Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın iznine tabi değildir.
- Anonim şirketler, kanunen yasak olmayan her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilir.
- Kuruluş sermayesi en az 50.000 TL olarak belirlenmiştir. Kuruluş aşamasında, sermayenin ¼'ünün bankada blokajı zorunludur. Kalan tutar 24 ay içinde ödenir. Sermayenin artırılmasında yönetim kuruluna tanınmış yetki tavanını gösteren kayıtlı

sistemini kabul etmiş halka açık olmayan anonim şirketlerde başlangıç sermayesi 100.000 TL olarak belirlenmiştir. Bir pay en az bir kuruş olmak zorundadır.

- Şirket pay senedinin, iki yıl geçtikten sonra satılmasından doğan kazanç gelir vergisine tabi değildir. Bunun için ortakların payları, geçici ilmühaberler veya hisse senedi şeklinde devretmeleri gerekmektedir.
- Şirket hisse devrinin noterden yapılması zorunlu değildir. Hamiline yazılı pay senedi varsa pay senedinin teslimi devir için yeterlidir. Şirket hisse devirleri genel kurul onayına tabi değildir. Ortak sahip olduğu hisseyi devretmek istediğinde ana sözleşmede aksine bir hüküm yoksa hisse senedi devir sözleşmesi ile devredilebilir. Hisseler karşılığında hisse senedi basılmış veya geçici ilmühaber çıkarılmış ise bunlar ciro olarak devredilebilir. Noter huzurunda devir şart değildir. Devirler ticaret siciline tescil edilmez. Pay devirlerinin ticaret siciline tescil zorunluluğu yoktur.
- Pay senetleri hamiline olarak bastırılabilir.
- Anonim şirket olarak kurulmuş bir işletme halka açılma imkânı vardır.
- Ortaklar veya onlara yakın kişilerin şirkete verdikleri ve öz kaynakların yerini tutan alacakları, her zaman iade edilebilir.
- Şirket sözleşmesi, esas sermayenin yarısını temsil edildiği genel kurulda oyların çoğunluğuyla alınan kararlar değiştirilir.
- Genel kurul yönetim tarafından toplantıya çağırılır. Olağan genel kurul toplantısı, her yıl hesap döneminin sona ermesinden itibaren üç ay içinde yapılır.
- Yönetim kurulu üyelerinden biri, genel kurulun iznini almaksızın, şirketin işletme konusuna giren ticari iş türünden bir işlemi kendi veya başkası hesabına yapamayacağı gibi, aynı tür ticari işlemlerle uğraşan bir şirkete sorumluluğu sınırsız ortak sıfatıyla da gidemez. Bu hükme aykırı harekette bulunan yönetim kurulu üyelerinden şirket tazminat istemekte veya tazminat yerine yapılan işlemi şirket adına yapılmış saymakta ve üçüncü kişiler hesabına yapılan sözleşmelerden doğan menfaatlerin şirkete ait olduğunu dava etme hakkına sahiptir.
- Yıllık faaliyet raporu ilgili olduğu hesap döneminin bitimini izleyen iki ay içinde hazırlanır.
- Sadece Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen A.Ş.'ler bağımsız denetime tabidir. Bunun dışında kalan şirketler bağımsız denetime tabi değildir.

Şirket işlerini idare ve temsile Yönetim Kurulu yetkilidir. (TTK.M.365) Kanuni temsilci <Yönetim Kurulu> dur. TTK açısından kanun ve ana sözleşmenin yüklediği görev ve sorumlulukları yerine getirmeyen Yönetim Kurulu üyeleri, bu nedenle oluşan ve oluşacak zararlar dolayısıyla anonim şirkete, şirket ortaklarına ve şirket alacaklılarına karşı müteselsilen sorumludur.

Yönetim Kurulu, ortaklar arasından veya ortak olmayanlardan Genel Kurulca seçilen en az bir üyeden oluşur. Yönetim Kurulu üyesi gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir. Yönetim Kurulu üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır, kararlarını da toplantıda hazır bulunan üyelerin çoğunluğu ile alırlar.

Yönetim Kurulu üyeleri, şirketin mal varlığından tahsil edilemeyen kamu alacağından tüm mal varlıkları ile sorumludurlar. Yönetim kurulu üyesi olmayan sermaye taahhüt borcunu tamamen ödemiş veya ödenmiş paya sahip ortakların, şirketin vergi ve sigorta primi gibi kamu borçları dolayısıyla sorumluluğu yoktur. Yönetim kurulu üyeleri müteselsil olarak kamu alacağından şahsi mal varlığı ile sorumludur. Yönetim Kurulu bu yetkisini içlerinden birine murahhas üye olarak devredebilir veya dışarıdan atayacağı müdür veya müdürlere devredebilir. Bu durumda vergi borçlarından sadece

murahhas üye veya atanmış müdür sorumlu olur. Sigorta primi borçlarından murahhas üye veya dışarıdan atanmış müdürlerin yanı sıra yönetim kurulu üyeleri de müteselsil sorumlu olur.

- **Genel Kurul** :

Pay sahiplerinin asaleten ya da vekaleten temsil edildiği genel kurul normal şartlarda yılda en az bir kez hesap döneminin kapanmasını takip eden altı ay içinde yapılır. Genel kurulda sermayedarlara şirketin yıllık faaliyeti özetlenerek gelecek dönemde yapılması planlanan çalışmalar hakkında bilgiler verilir. Genel kurul şirketin yönetimi ile ilgili kararların alındığı en yetkili organdır. Genel kurul yetkilerinin bir kısmını yönetim kuruluna devredebilir. Esasen şirketin temsil ve yönetimi yönetim kuruluna aittir. Bu yetkiler sözleşme ile dahi olsa Genel Kurul'a devredilemez. Şirketin denetimini de denetim kurulu yapar. Dolayısıyla anonim şirket yönetiminde bir erkler ayırımı ilkesi vardır. Devrettiği yetkiler şirketin ana sözleşmesinde de yer alabilir ya da her bir genel kurulda yönetim kurulunun yetkileri revize edilebilir. Genel kurulun yönetim kuruluna devredemeyeceği yetkileri aşağıda sıralanmıştır.

- Yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin seçimi ibrası ve azli
- Genel kurulda kabul görmeyen ve onaylanmamış finansal tabloların denetimi için bağımsız dış denetçilerin atanması
- Finansal tabloların onaylanması. Kar dağıtım önerisinin kabul ya da ret edilmesi
- Ana sözleşmenin değiştirilmesi veya şirketin feshi
- Pay senedi, borçlanma senetlerinin çıkarılması veya esas sermayenin azaltılması
- Tasfiye memurlarının tayin ve azli. Tasfiye memurlarının seçimine genel kurul karar verebildiği gibi mahkeme kararı ile de olabilir.
- Tasfiye halindeki şirket mevcutlarının toptan satılması
- Tasfiye başlangıcındaki envanter defteri ile bilançonun onaylanması.

- **Yönetim Kurulu** :

Anonim şirketin temsili ve yönetimi yönetim kurulu tarafından yapılır. Yönetim Kurulu şirketin ana sözleşmesinde belirtilmiş pay sahibi olan en az üç ortaktan seçilir. Şirketin ana sözleşmesinde yönetim kurulu üyeleri tayin edilmediği takdirde genel kurulda da belirlenebilir. Yabancı ülkelerde yönetim kurullarında özellikle dışarıdan katılımcılar aranmakta bazen de kanunla şart koşulmaktadır. Yönetim kurulu her sene yönetim kurulu başkanını ve başkan yardımcısını belirler. Yönetim kurulu üyeleri ise en çok üç yıl süre ile seçilirler. Görev süresi sona eren yönetim kurulu üyeleri tekrar yönetim kuruluna seçilebilirler.

Yönetim kurulunun görev ve yetkileri aşağıda sıralanmıştır:

- Şirketin temsili ve yönetimi,
- Finansal durumun bozulması durumunda şirketin malvarlığının korunması için gerekli tedbirlerin alınması ve ara bilançosunun düzenlenmesi.
- Şirketin yasal muhasebesini tutmak, dönem sonu finansallarını düzenlemek, şirketin kanunen tutulması gereken defterlerini tutmak, Genel Kurul'dan on beş gün önce hazırlanan dönem sonu finansal tablolarını pay sahiplerine sunmak,
- Yıllık faaliyet raporunun düzenlenmesi. Yönetim kurulu yıllık faaliyet raporunu hazırlarken özellikle yıl içindeki operasyonlar konusunda detaylı bilgi vermek,
- Personel istihdamı ve azli.

- **Denetim Kurulu** :

Pay sahiplerinin sayısının artması genel kurul ya da ana sözleşme ile her türlü icraata yetki verilen yönetim kurulunun pay sahipleri, alacaklıları ve nihayetinde toplum adına denetimini zorunlu hale getirmiştir. Anonim şirketlerde denetçiler beş kişiden fazla olmamak şartıyla yer alırlar.

Denetçi sayısı birden fazla ise denetim kurulu adını alırlar. Denetçiler kuruluştaki bir yıllığına daha sonraki genel kurullarda alınan karar gereği en fazla üç yıl süre ile seçilebilirler. Denetçiler denetimin ve icraatın ayrılması prensibi ile yönetim kurulunda ya da icraat ile ilgili herhangi bir şirket görevinde yer alamazlar. Süresi biten denetçi genel kurulda ibra olduktan sonra yeniden seçilme imkanını elinde tutar. Denetçi tayin ve azılleri yönetim kurulu tarafından ticaret siciline tescil ve ilan ettirilir.

Denetçi genel kurulda okunması üzere, şirketin mali durumunu ve görüşlerini içeren bir rapor hazırlar. Ayrıca yaptığı incelemeler sırasında tespit ettiği aykırılıkları yönetim kurulu başkanına ve genel kurula bildirmekle yükümlüdür. Denetçi aynı zamanda pay sahiplerinin şikayetlerini ve ihbarlarını da değerlendirir. Ancak görev süreleri içinde öğrendikleri bilgileri münferit pay sahiplerine ve üçüncü kişilere açıklayamazlar. Denetçiler görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri nedeniyle işletmenin uğradığı zararlardan müteselsilen sorumludurlar.

7. Holdingler :

Diğer işletmelerin pay senetlerine yatırım yapan şirketler holding olarak adlandırılır. Holdingler, bir şirketin küçük bir hissesine (sözelimi 15%) sahip olarak şirket yönetimini etkileyebilirler. Şirket yönetimini ele geçirmek istediklerinde ise doğrudan pazardan ek hisse senedi satın alabilecekleri gibi, teklif yoluyla (tender offer)da edinebilirler. Hisselere yatırım yoluyla holdinglerin varlıkları önemli bir esneklik kazanır. Örneğin daralan iş kolundaki bir işletme, başka bir iş koluna geçmek isterse varlıklarını paraya çevirmesi gerekir. Oysa holdingler sadece hisse satışı ile bunu gerçekleştirebilirler. Şirket, holding kontrolünde olduğunda diğer ortaklar genellikle organize bir şekilde yönetim ile ilgilenmek yerine dağınık ve uzak durmayı tercih ederler. Bir kredi kurumu şirkete kredi vereceği zaman holding kefaletini tercih eder. Böylece değerlendirmeye çok sayıda şirket alınabilir. Ancak herhangi bir şekilde kredi kullanan firmanın işleri kötü giderse (setback), bu diğerlerinin sorumluluğu anlamına gelmez.

Holding şirketin avantajları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Nispeten küçük bir yatırımla büyük bir varlığa sahip olmak. Satılma veya birleşmeye gerek kalmadan şirketi kontrol etme olanağı,
- Riski dağıtma olanağı, yatırım yapılan bir firmanın başarısızlığı durumunda zararı sadece koyduğu sermaye ile sınırlı olması,
- Uzun görüşmeler yerine pay senedi satın alarak şirket yönetimini ele geçirme.
- Güçlü işletmelere karşı rekabet yeteneği kazanılması.
- Pazarın genişletilmesi ve uluslararası pazara yayılma.
- Vergi kolaylıklarından yararlanma.

Yukarıda sıralanan avantajlar önemli olmakla birlikte holding şirketlerin özellikle çifte vergilendirme dezavantajı da önem kazanabilir. Kar payları holding şirkete ödendiğinde yeniden vergi söz konusu olur. Bununla birlikte birçok batılı ülkede holding, şirketin 80% payına sahip ise daha az vergi öder (istisnadan yararlanır). Şirketin tamamına sahip olması durumunda ise vergi tekrarı söz konusu olmaz. Öte yandan holding yönetimi giderleri diğer şirket türlerine göre daha fazladır. Ele geçirme sırasında şirketin finansman ihtiyacı varsa bunu karşılama zorunluluğu doğabilir. Ayrıca holdingler piyasada rekabeti önlemeleri gerekçesiyle kamuoyu tepkisini de alabilmektedirler.

Büyük holdinglerin tepe yöneticilerinin belirlenmesinde, çok sayıda aday arasında seçim yapılır. Üst kademe yöneticisi, kişisel hedefleri yerine kurum başarısına yönelmesi gerekir. Başarı arzusu, kişisel bütünlük, karar yeteneği yanısıdır. Yönetim yeteneğine sahip olmalıdır. Çoğu holding, tepe yönetime çıkabilecek adaylar ile ilgili alternatif oluşturmaktan yanadır. Yetenek havuzundaki performans ve potansiyel konusunda üstün olan adaylar belirlenerek, eğitim süreci sonunda görevlendirilirler.

8. Kooperatif Şirket _____ :

Sermaye şirketi olmamakla birlikte, kayıtlı kooperatiflerin de tüzel kişiliği vardır. Üye sayıları sınırlı olmayan kooperatifler, en az 7 ortağın sözleşme ile kurduğu kişiler topluluğudur.

Kooperatife giren her ortaktan en az bir ortaklık payı alınması zorunludur. Öte yandan her üyenin birden fazla payı taahhüt etmesi mümkündür. Ortakların taahhüt ettikleri paylar için ödeyebilecekleri para tutarı sözleşme ile belirlenir. Ana sözleşmede aksine hüküm bulunmadığı sürece, kooperatif alacaklılarına karşı mal varlığı ile sorumludur.

Kooperatif üyelerinin payları ve alacağı yanı sıra şirket alacaklarına karşı şirketin borcunu ödeyememesi durumunda sözleşmeye bağlı yükümlülükleri önem taşımaktadır.

Söz konusu yükümlülükler sözleşme ile farklı düzenlenebilmektedir:

- Ortakların tüm mal varlıkları ile sorumlu oldukları sınırsız sorumluluk,
- Her ortağın kendi payından fazla olarak belirli bir tutara kadar sorumlu olduğu sınırlı sorumluluk ve
- Herhangi bir sorumluluğun söz konusu olmaması.

Kooperatif ortaklıklarda, öz sermaye ortakların payları, yedekler ve dağıtılmamış karlar toplamından ödenmeyen paylar ile geçmiş yılların devralınan zararlarının düşülmesi yolu ile bulunur. Üye sayısının kolayca değişebilmesi nedeniyle kooperatif ortaklıklarda öz sermaye oldukça hareketlidir. Böylece yedeklerin önemi artmaktadır. Kooperatif işletmelerinde öz kaynakla finansmanda ortaklık gelir-gider hesabı farklarının önemli bir işlevi vardır. Ana sözleşmede, tersine hükümle kararlaştırılmadıkça sağlanan gelirlerin tamamı, gelir-gider farkı olarak kooperatifin yedek akçelerine eklenebilmektedir. Ayrıca gelir-gider farkının ortaklara dağıtımının yasada öngörüldüğü biçimde gerçekleştirilmesi gerekir.

Kooperatif ortaklarının aldıkları kar payları, menkul sermaye iradı sayılır. Söz konusu kar payları kural olarak pay senetlerinin vergilendirilmesine benzemekle birlikte, belirli özellikleri taşıyan kooperatiflerin kurumlar vergisinden muaf tutuldukları da belirtilmelidir. Ortaklara dağıtılan risturnlar belirli koşullarda kurumlar vergisinden muaf tutulduğundan, kar payları üzerindeki vergi yükü oldukça düşüktür.